

Правове виховання, як складова частина виховання громадянської компетентності у сучасній школі

Правове виховання - соціально–правова та педагогічна допомога особі, передусім молоді, у формі правової свідомості та правової культури, вихованні почуття людської гідності, розуміння соціальної цінності права: найгуманніший спосіб профілактики правопорушень, подолання явищ і наслідків правового нігілізму (ігнорування права, юридичних норм і загальноприйнятих правових цінностей).

У сучасних умовах українського суспільства правове виховання є одним з найважливіших чинників розвитку особистості, становленні громадянського суспільства і демократичної правової держави – держави де панує закон. Тому в основу системи правового виховання покладено концепцію самовизначення особистості, яка володіє не тільки певною сумою знань, умінь і навичок, а й здатна стати активним учасником розбудови української держави.

Правове виховання являє собою процес правової соціалізації особи, сприйняття нею вимог права, його результативного значення. У широкому розумінні цей процес є наслідком впливу на людину багатьох факторів правового виховання соціально-економічного укладу життя це:

- політичний режим держави (спосіб організації вищої державної влади);
- внутрішня політика держави;
- ідеологічні норми законодавства;
- моральна атмосфера;
- традиції суспільства;
- загальнолюдські якості.

Загальна мета і конкретні завдання правового виховання учнів вирішуються в процесі навчальної діяльності одночасно виділяються і безпосередні завдання правового виховання:

- формування в кожного учня системи знань з питань основ держави і права, розвиток інтересу до цієї галузі знань і зв'язок права з навколишньою діяльністю;
- формування поваги до держави, її органів державної влади;
- прищеплення навичок право свідомої поведінки;
- виховання нетерпимості до різноманітних правопорушень
- формування потреб та умінь активно захищати в установленому законом порядку свої права та законні інтереси інших осіб
- формування вміння протистояти негативним поглядам на нашу державу, на її закони.

Правова освіта та виховання у ліцеї здійснюється у двох напрямках:

- профілактика правопорушень(поведінка (дія або без діяння)особи, яка приносить шкоду інтересам суспільства і тягне за собою юридичну відповідальність);
- право освітня робота.

Велика увага в ліцеї приділяється формуванню правової культури, як складової частини вихованням громадської компетенції.

Постійно проводиться робота з класними керівниками по попередженню пропусків без поважних причин, відслідковується літера «н» в класних журналах. Індивідуально та на батьківських зборах проводиться клопітка робота з батьками учнів по попередженню пропусків учнями уроків без поважних причин. Щороку проводяться декади правових знань, присвячені:

- Всеукраїнському Дню прав людини;
- Річниці Загальної Декларації прав людини;
- Річниці Декларації прав дитини ООН
- Річниці Конвенції ООН про права дитини;
- Річниці створення ООН.

У 2024-2025 навчальному році декада правових знань проводилась у жовтні місяці і включала заходи:

- Олімпіада з історії та правознавства. Перший етап.
- Правовий брейн - ринг «Україна – правова держава»;
- Конференція старшокласників «ООН. Вчора, сьогодні, завтра»:
 - а) Україна – держава – засновник ООН;
 - б) Миротворча місія України у складі ООН;
- Конкурс стіннівок: «Моя національна ідея», «Права та обов'язки громадян України»;
- Тренінг «Знаємо і реалізуємо свої права»;
- Участь у районному конкурсі «Права дитини у ХХІ столітті»;
- Зустрічі з працівниками органів правопорядку;
- Оформлення стенду «Твої права та обов'язки »;
- Анкетування учнів 5-11 класів «Що ти знаєш про свої права та обов'язки »
- Підсумкова радіо лінійка.
- Виховні години:
 - 5-6 класи « Ми – діти світу», «Хочу – не можна, не хочу - треба»;
 - 7-8 класи «Єднаймося з дружною сім'ю ». «З чого починається Батьківщина»;
 - 9-11 класи «Конституція України – твій закон», «Право на освіту».

Виховуючи учнів у правовому полі, ліцей надає дітям правовий та педагогічний захист, формує моральну самосвідомість, відповідальність, як рису особистості та навчає культурі поведінки на основі керування собою, вміння самостійно вирішувати питання самовизначення у дорослому житті.

Міжпредметні зв'язки громадянської освіти

Сучасна українська педагогіка спирається на багату спадщину, кращі традиції у вихованні громадян. Останнім часом у нашій країні зроблено низку кроків щодо впровадження системи громадянської освіти:

- виготовлено підручники, що нині перевіряються на практиці;
- проводяться конференції, семінари;
- Академією педагогічних наук України розроблено проект Концепції громадянського виховання.

Мета цих програм єдина – виховати громадянина, який цінує ідеали свободи, демократичні цінності та права людини і готовий їх обстоювати.

Першою формою реалізації громадянської освіти є впровадження спеціальних навчальних курсів.

Другим напрямом є введення змісту громадянської освіти до інших шкільних предметів. Найбільші можливості для цього надають такі предмети інваріативної частини навчального плану, як:

- історія України,
- всесвітня історія,
- основи правознавства,
- українська та світова літератури.

Предмети соціально – гуманітарного циклу формують базовий комплекс громадянських умінь і навичок, систему демократичних пріоритетів і цінностей особистості.

Утвердження гуманістичних, громадянських цінностей може здійснюватися під час вивчення природничо-математичних дисциплін, технологій тощо, що розкривають цілісність світу, взаємозв'язок людини з природою, відповідальність за збереження екології та життя на планеті та сприяють розвитку критичного мислення та аналізу.

Упровадження змісту громадянської освіти в різні предмети може відбуватися зокрема шляхом розроблення блоків – модулів для кожного уроку, де можливе і планується застосування громадянсько-навчального змісту.

Що дасть встановлення між предметних зв'язків із громадянською освітою?

- формування в учнів громадянсько-навчальних понять та компетенцій;
- активізацію життєвої позиції учнів;
- розвиток в учнів критичного мислення, зокрема через застосування інтерактивних технологій;
- збагачення соціального досвіду учнів;
- розуміння ними багатогранності суспільного життя;
- звільнення від надмірного дублювання деяких шкільних предметів.

Реалізувати міжпредметні зв'язки можна так:

- а) ознайомлення з програмами курсів суміжних предметів;
- б) ознайомлення із змістом підручників суміжних предметів;
- в) ознайомлення із календарно-тематичним поурочним плануванням курсів, їх взаємозв'язки;
- г) застосування вчителем системи заходів, що стимулюють використання учнями між предметних зв'язків;
- д) вчити учнів пригадувати раніше засвоєні знання;
- е) створювати такі завдання. Що змусять учнів шукати відповіді у підручниках дисциплін;
- є) диференційований підхід до учнів з різною підготовкою при оцінюванні виконання між предметних зв'язків.

Які ж основні напрямки встановлення міжпредметних зв'язків громадянської освіти?

- **Історія** – дає змогу громадянській освіті використовувати життєві приклади вияву національної свідомості та громадянської активності і боротьби за громадянські права.
- **Етика** – ставить за мету створення умов для формування моральних цінностей та орієнтирів особистості.
- **Література** – дає змогу громадянській освіті використовувати життєві приклади.
- **Рідна мова** – надає словниковий запас для визначення громадянської освіти. Завдяки диктантам і творам піднімаються актуальні суспільні проблеми та шляхи їх розв'язання.
- **Іноземна мова** – надає певну інформацію щодо особливостей суспільних відносин окремих країн.
- **Біологія** – сприяє формуванню уявлень про будову живого світу, виховання адекватного ставлення до навколишнього середовища.
- **Фізкультура** – допомагає усвідомити про цінність людського життя та здоров'я.
- **Трудове навчання** – допомагає оформити результати дослідницької роботи.

Наскрізними вміннями, що розвивають практично всі навчальні курси, є:

- комунікативні вміння,
- вміння працювати в колективі,
- дослідницькі вміння.

Учителям потрібно знати, що поширювати серед учнів принципи громадянської освіти зможе лише той педагог, який сам вірить у необхідність і можливість формувати активну громадську позицію молодого покоління в школі, який є небайдужим до лицемірства, фальші, подвійної моралі. При цьому слід пам'ятати про важливість навчання власним прикладом.